

Τοπογραφία της Αρχαίας Ρώμης

Ενότητα 3: Η Ύστερη Δημοκρατική Περίοδος και ο Ιούλιος Καίσαρας

Γιάννης Λώλος

Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

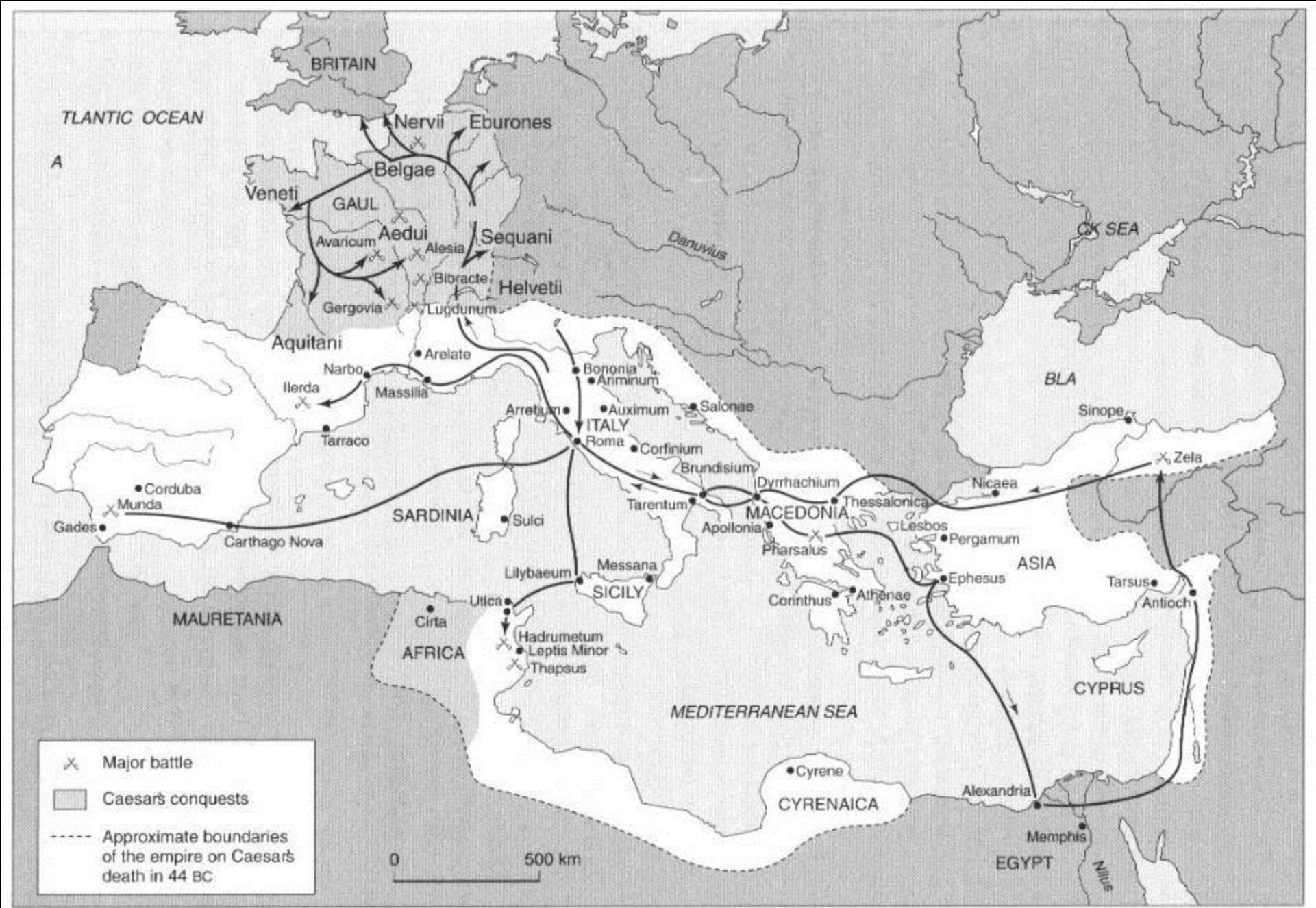
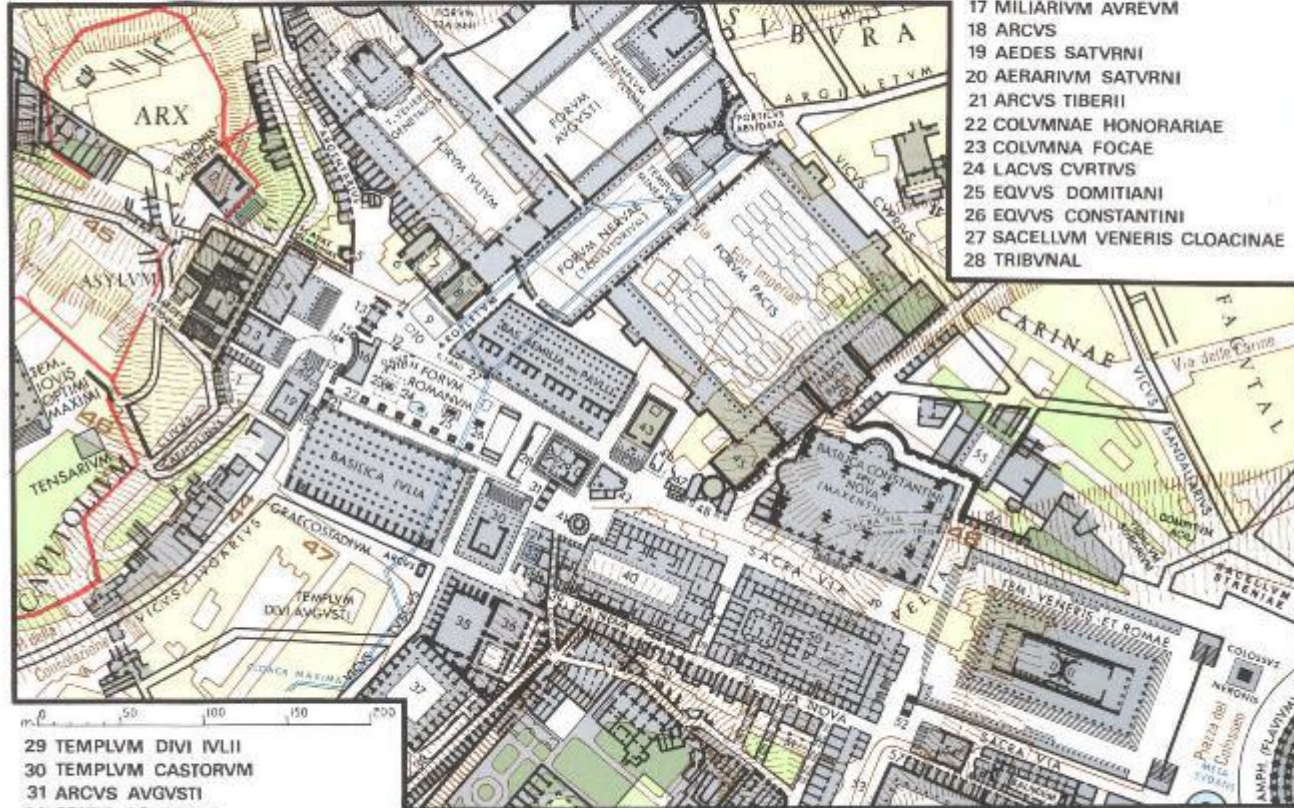

Figure 6.2 Caesar's conquests

FORVM ROMANVM CVM FINITIMIS AEDIFICIIS

1 PORTICVS DEORVM CONSENTIVM	9 COMITIVM [AREA VOLCANI ?]
2 TABVLARIVM	10 LAPIS NIGER [VOLCANAL ?]
3 TEMPLVM DIVI VESPASIANI	11 EQVVS CONSTANTII
4 TEMPLVM CONCORDIAE	12 DECENNALIA DIOCLETIANI
5 CARCER TVLLIANVM [MAMERTINVM]	13 ARCVS SEPTIMI SEVERI
6 SECRETARIVM SENATVS	14 VOLCANAL ^{OUT} ARA SATVRNI (?)
7 ATRIVM MINERVAE	15 VMBILICVS VRBIS ROMAE
8 CVRIA	16 ROSTRA

29 TEMPLVM DIVI IVLII	40 DOMVS VESTALIVM	46 SEPVLCRETVM ANTIQVISSIMVM	52 ARCVS TITI
30 TEMPLVM CASTORVM	41 AEDS VESTAE	47 CARCER QVI DICTVR	53 CLIVS QVI DICTVR PALATINVS
31 ARCVS AVGVSTI	42 REGIA	48 TEMPLVM QVOD DICTVR	54 TEMPLVM
32 STATIO AQVARVM	43 TEMPLVM ANTONINI PII	49 TEMPLVM BACCHI	55 PORTICVS DOMVS AVREAE
33 LACVS IVVRNAE	44 ET FAVSTINAE	50 PORTICVS MARGARITARIA ?	56 SVBSTRVCTIONES AETATIS
34 AEDICVLA IVVRNAE	45 BIBLIOTHECA PACIS	51 INSVLAE	NERONIANAE
35 VESTIBVLVM DOMVS PALATINAE			57 TABERNAE AETATIS DOMITIANI
36 ATRIVM GAI			
37 HORREA AGRIPPIANA			
38 CLIVS QVI DICTVR VICTORIAE			
39 ARA AII LOCVTII			

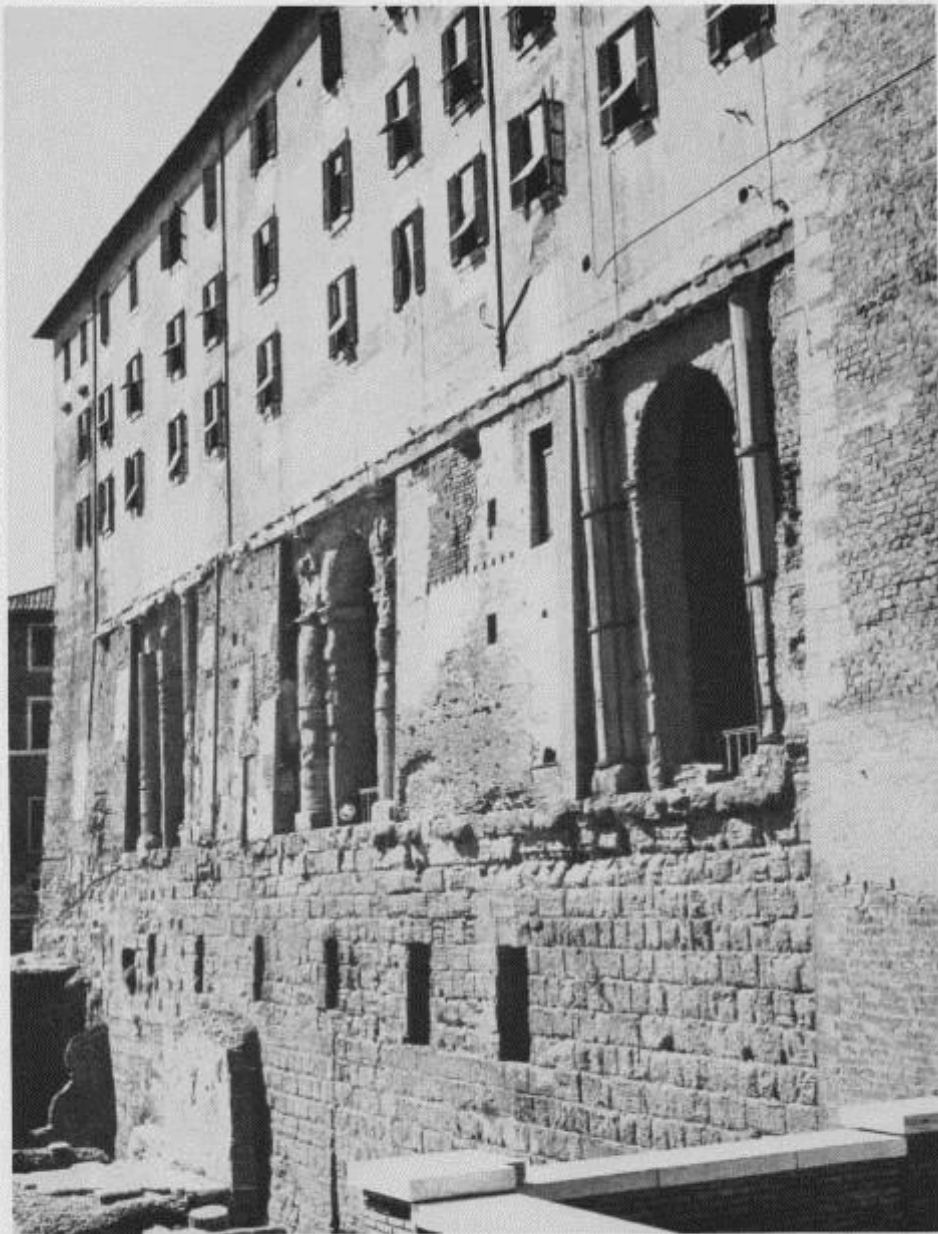
1199 The inscription of Lutatius Catulus (CIL VI, 1313) found inside the building by Canina in 1845, and set up on ancient door-posts on the northern outer wall. Fot 145

Το Tabularium στα δυτικά του Forum Romanum

1194 The façade of the Tabularium facing the Forum.

1197 The entrance from the Forum which was blocked by the podium of the Temple of Vespasian.

1198 Stairway leading to the upper storey from the Forum.

To Tabularium

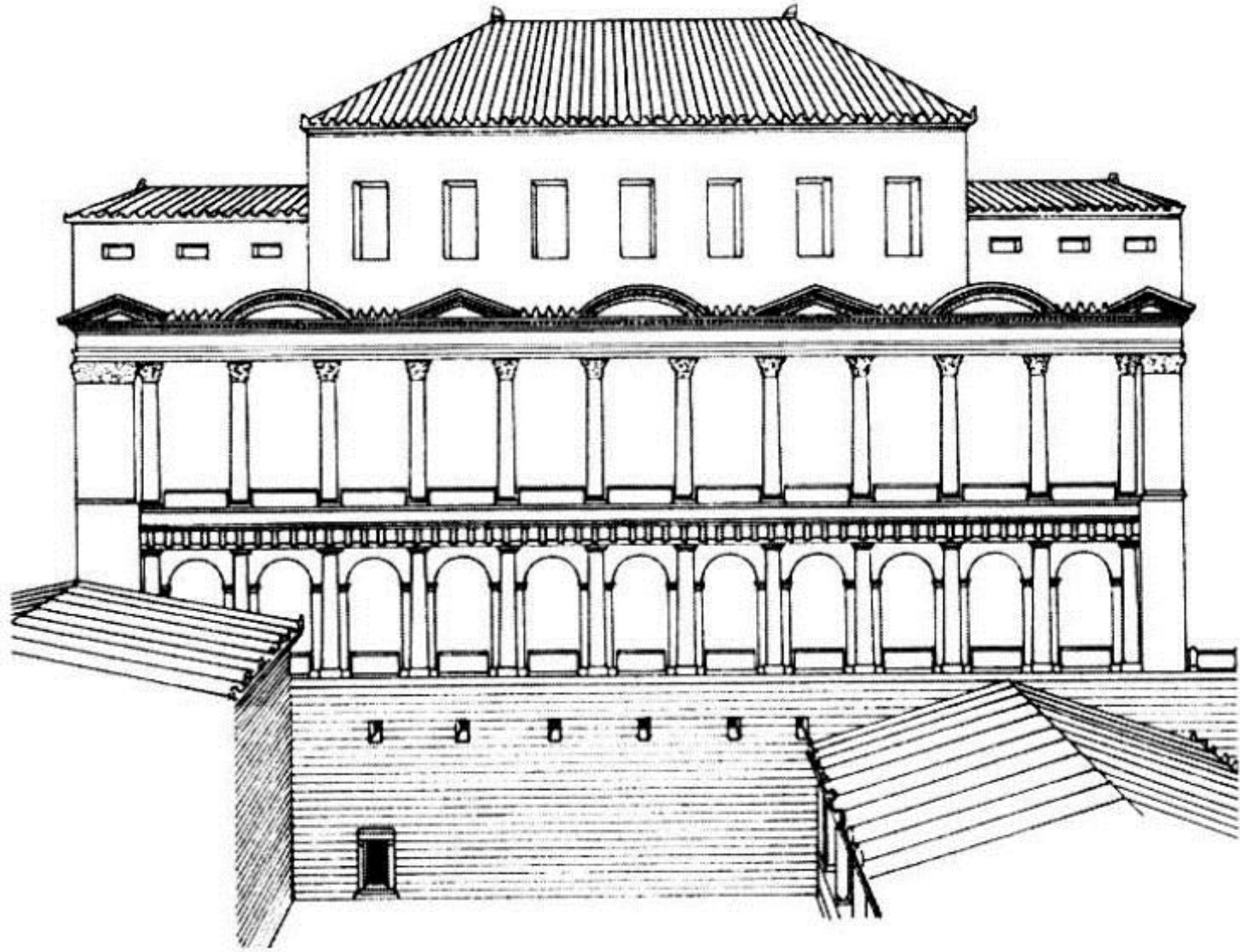

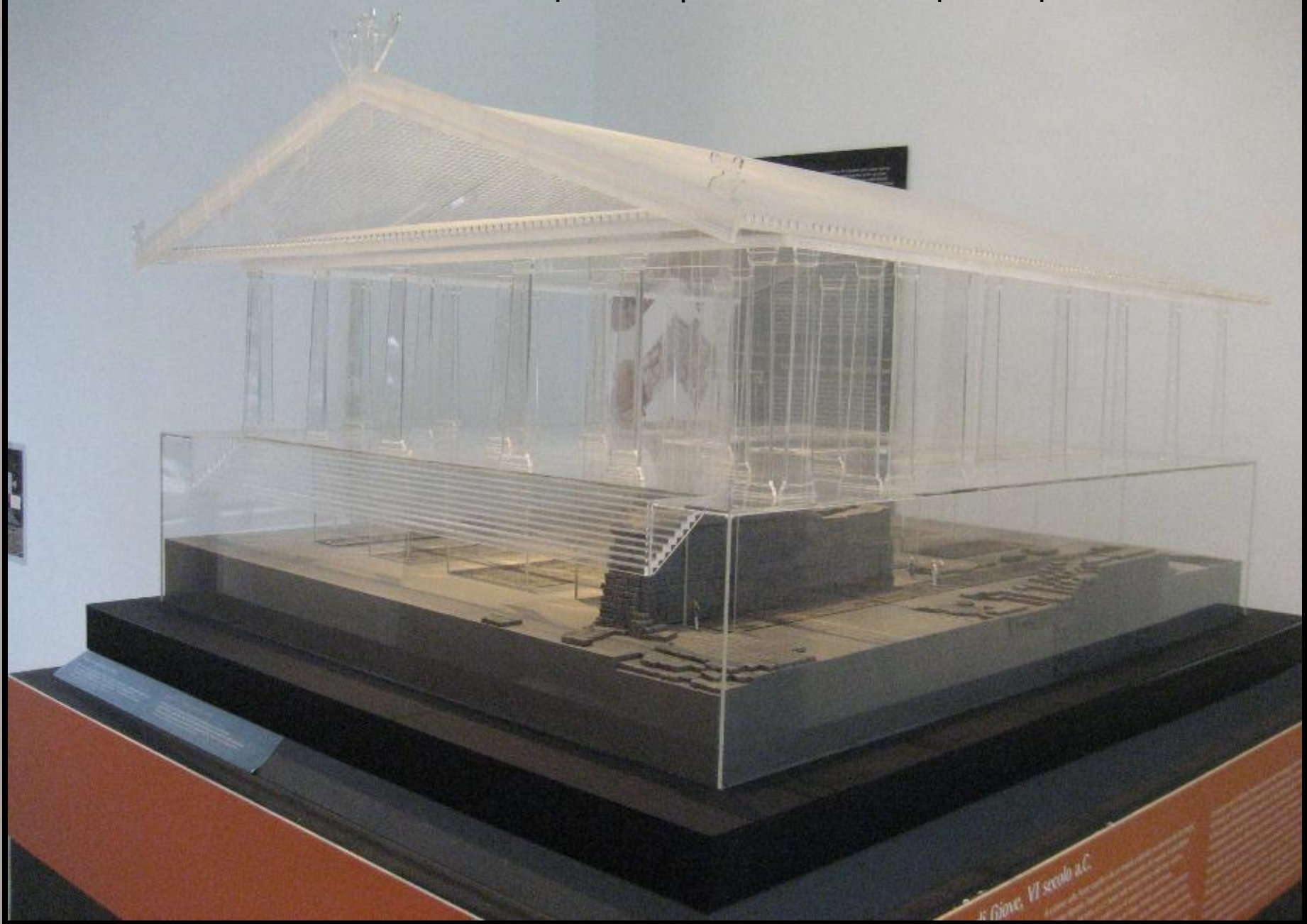
FIGURE 12. Reconstruction of the facade of the Tabularium.

Το εσωτερικό του πρώτου επιπέδου του Tabularium

Αναπαράσταση του ναού του Jupiter Optimus Maximus

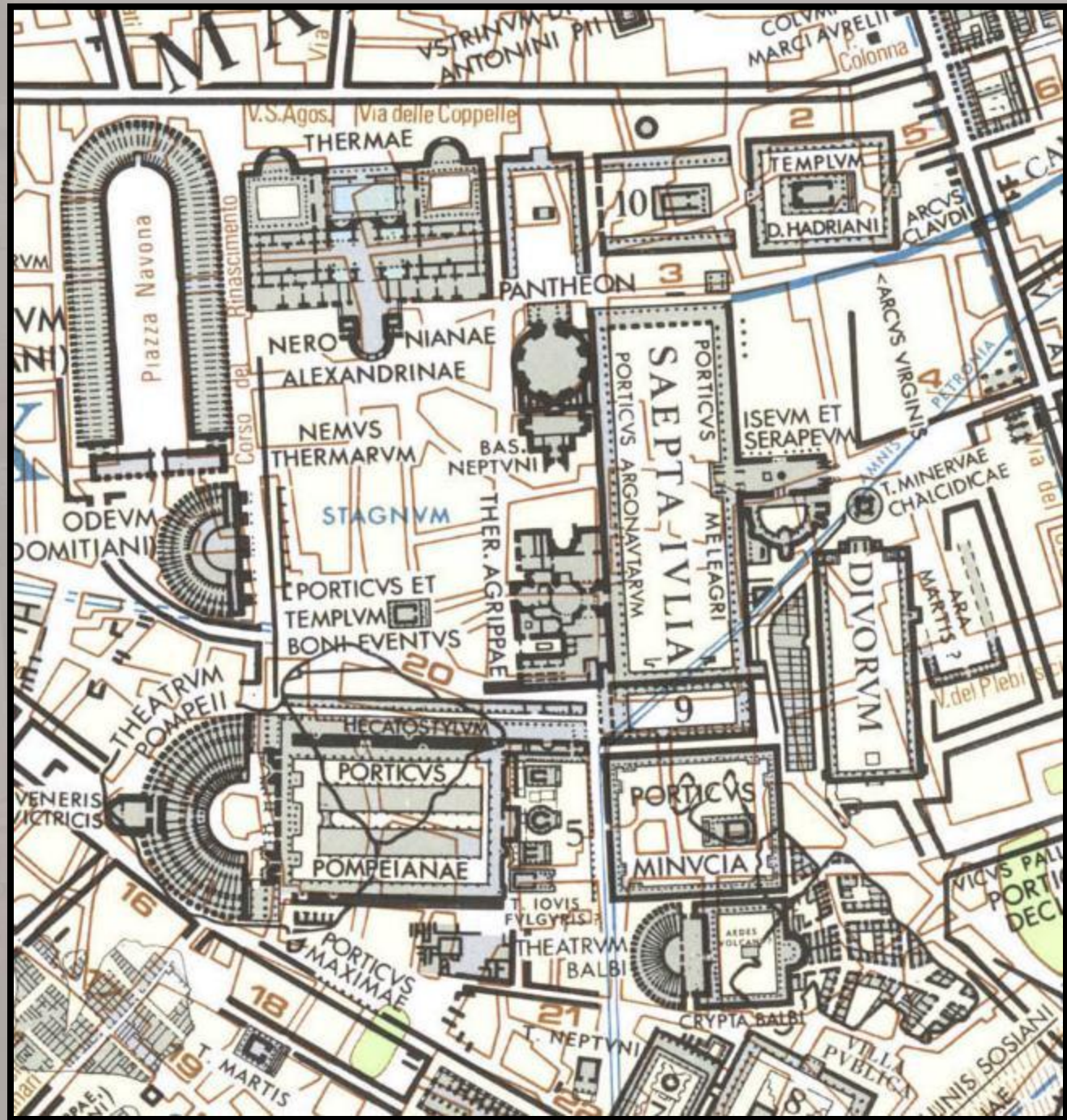
Ο ναός του
Jupiter Optimus
Maximus σε
οπισθότυπο
νομίσματος

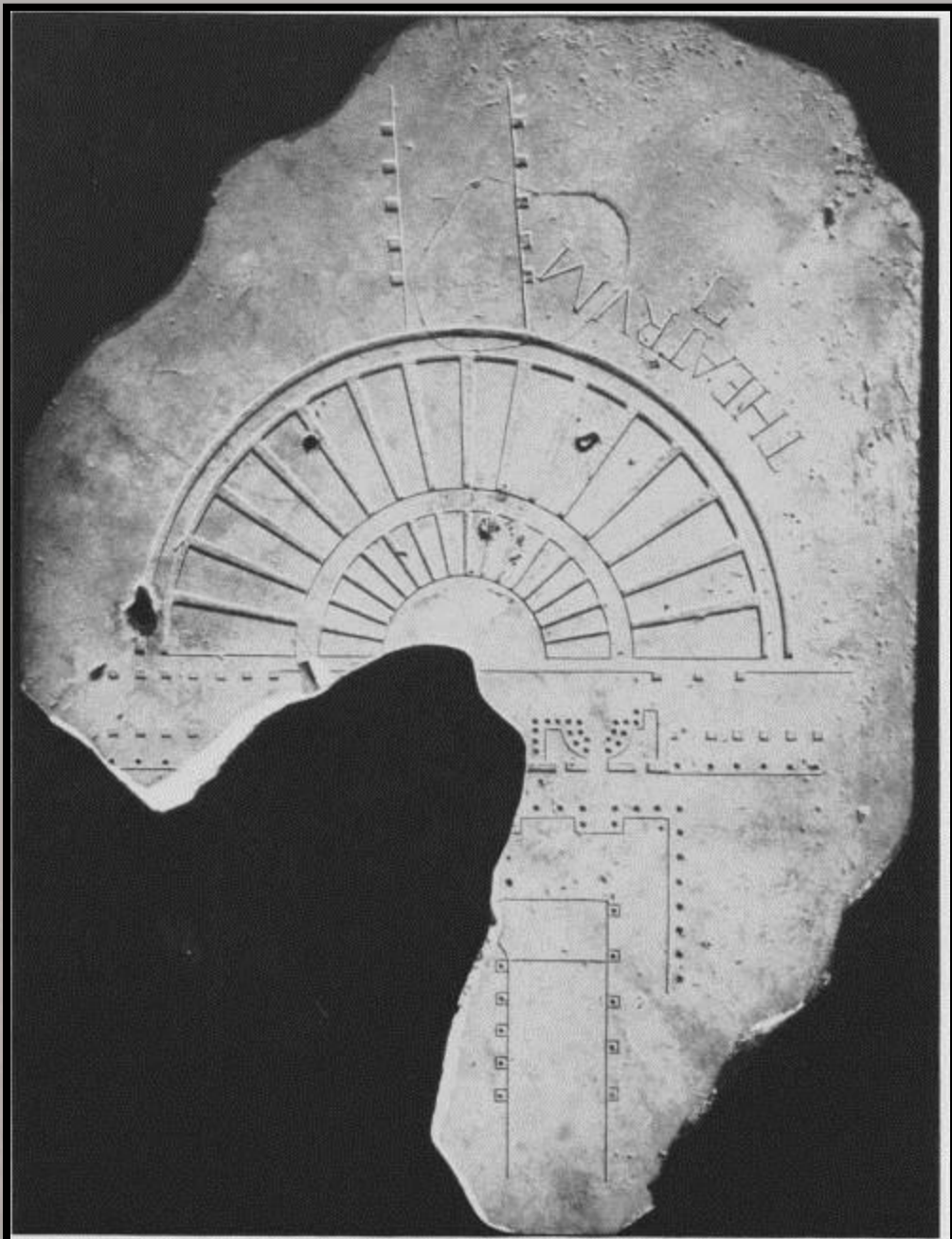
Το Forum Romanum από ανατολικά

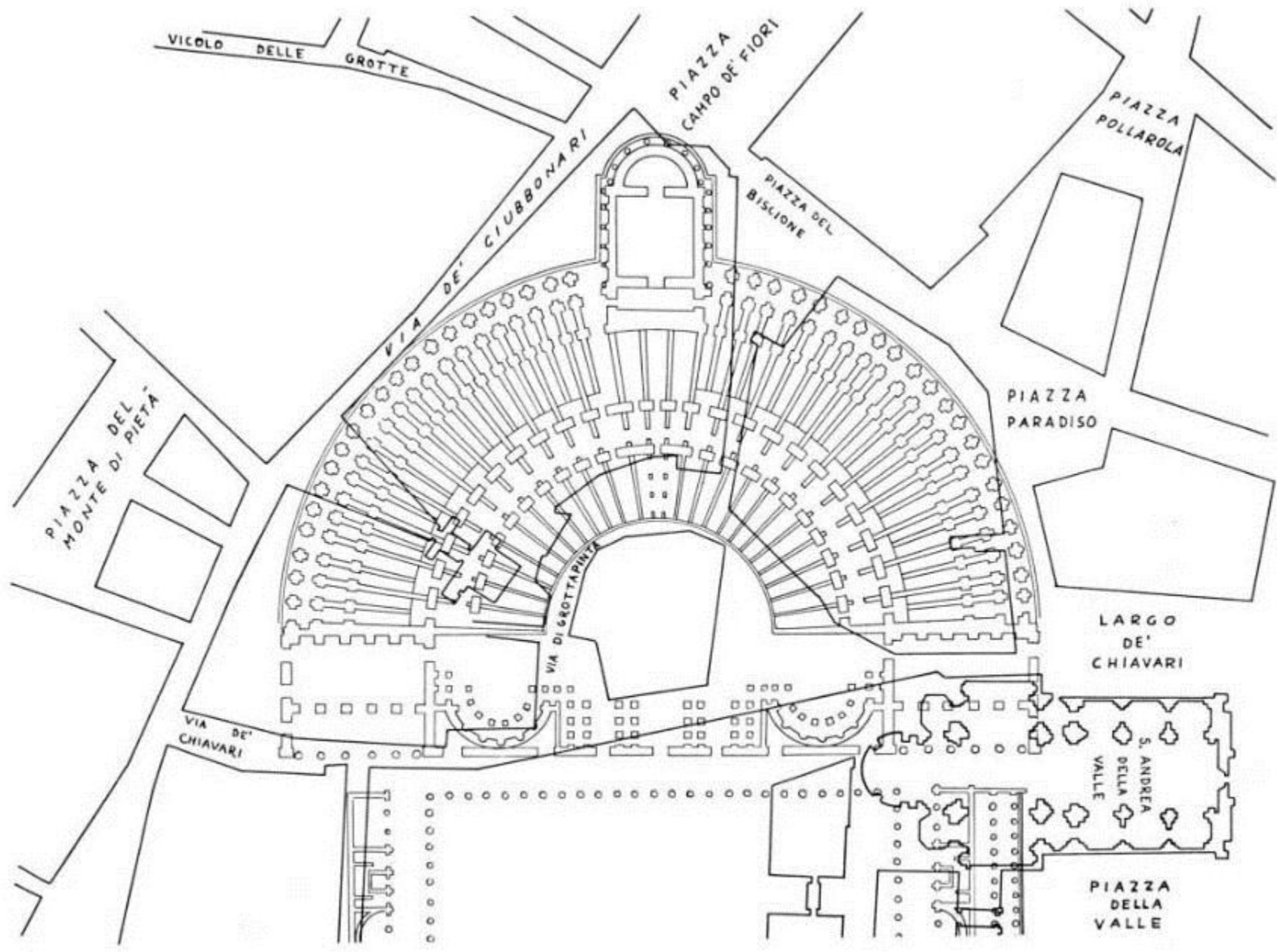
218 A fragment of the Severan marble plan (FUR, Tav. XXXII, 38), depicting the Theatre of Pompey. Rip X G/31

Αεροφωτογραφία της περιοχής του θεάτρου του Πομπηίου

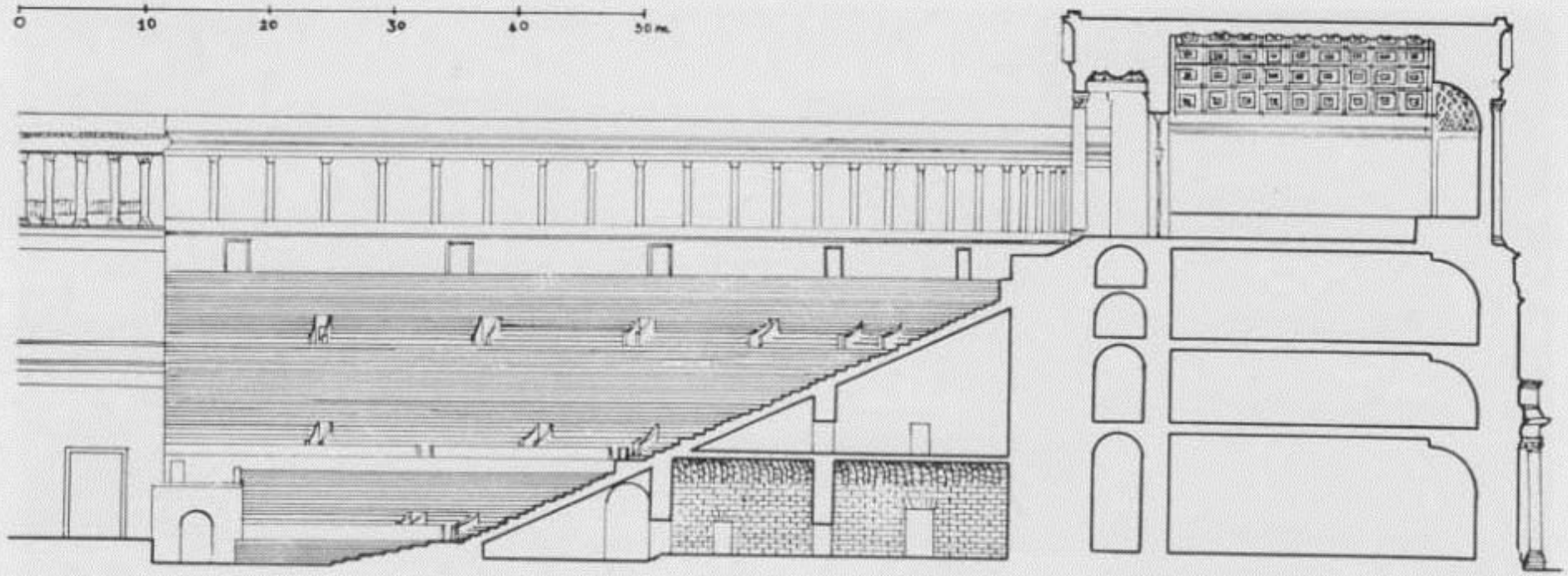

1216 Site-plan of the Theatre of Pompey.

1219 Cross-Section on the axis of the cavea and the Temple of Venus Victrix (after Baltard, Mon. antiques II, pl. 142).

1223 A chamber beneath the central part of the cavea, seen in the house at Nos. 92-94 Piazza del Biscione.

Rip X C/3298

1220 Tufa foundations for the steps which led up to the Temple of Venus Victrix, seen in the Palazzo Pio-Righetti.
Rip X C/3290

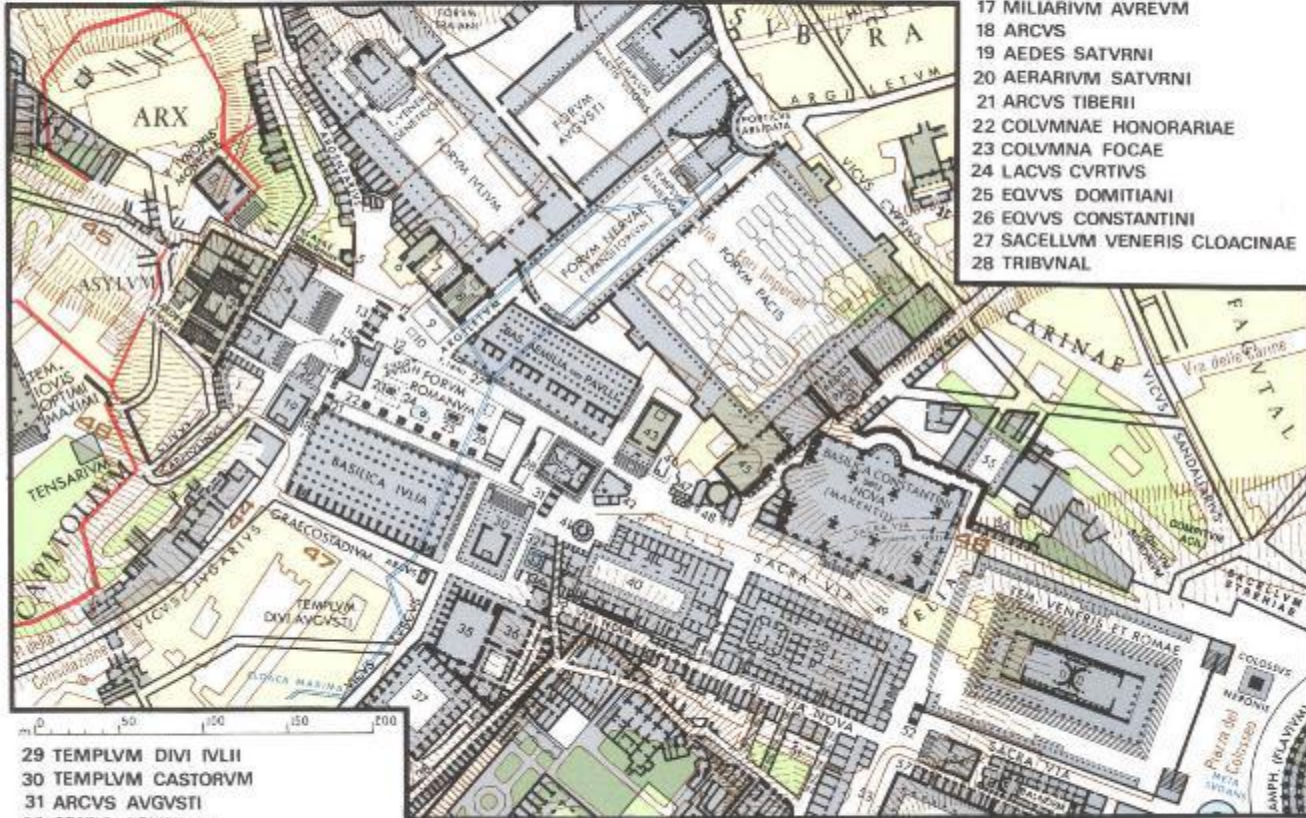

FORVM ROMANVM CVM FINITIMIS AEDIFICIIS

1 PORTICVS DEORVM CONSENTIVM	9 COMITIVM (AREA VOLCANI ?)
2 TABVLARIVM	10 LAPIS NIGER (VOLCANAL ?)
3 TEMPLVM DIVI VESPASIANI	11 EQVVS CONSTANTII
4 TEMPLVM CONCORDIAE	12 DECENNALIA DIOCLETIANI
5 CARCER TVLLIANVM (MAMERTINVM)	13 ARCVS SEPTIMII SEVERI
6 SECRETARIVM SENATVS	14 VOLCANAL ^{OUT} ARA SATVRNI (?)
7 ATRIVM MINERVAE	15 VMBILICVS VRBIS ROMAE
8 CVRIA	16 ROSTRA
	17 MILIARIVM AVREVM
	18 ARCVS
	19 AEDES SATVRNI
	20 AERARIVM SATVRNI
	21 ARCVS TIBERII
	22 COLUMNAE HONORARIAE
	23 COLUMNA FOCAE
	24 LACVS CVRTIVS
	25 EQVVS DOMITIANI
	26 EQVVS CONSTANTINI
	27 SACELLVM VENERIS CLOACINAE
	28 TRIBVNAL

29 TEMPLVM DIVI IVLII	40 DOMVS VESTALIVM	46 SEPVLCRETVM ANTIQVISSIMVM	52 ARCVS TITI
30 TEMPLVM CASTORVM	41 AEDES VESTAE	47 CARCER QVI DICTVR	53 CLIVVS QVI DICTVR PALATINVS
31 ARCVS AVGVSTI	42 REGIA	48 TEMPLVM QVOD DICTVR	54 TEMPLVM
32 STATIO AQVARVM	43 TEMPLVM ANTONINI PII	DIVI ROMVLI	55 PORTICVS DOMVS AVREAE
33 LACVS IVTVRNAE	ET FAVSTINAE	49 TEMPLVM BACCHI	56 SVBSTRVCTIONES AETATIS
34 AEDICVLA IVTVRNAE	44 FORMA VRBIS	50 PORTICVS MARGARITARIA ?	NERONIANAE
35 VESTIBVLVM DOMVS PALATINAE	45 BIBLIOTHECA PACIS	51 INSVLAE	57 TABERNAE AETATIS DOMITIANI
36 ATRIVM GAI			
37 HORREA AGRIPPIANA			
38 CLIVVS QVI DICTVR VICTORIAE			
39 ARA AII LOCVTII			

Αεροφωτογραφία του Forum Iulium

Το Forum Iulium από
ανατολικά

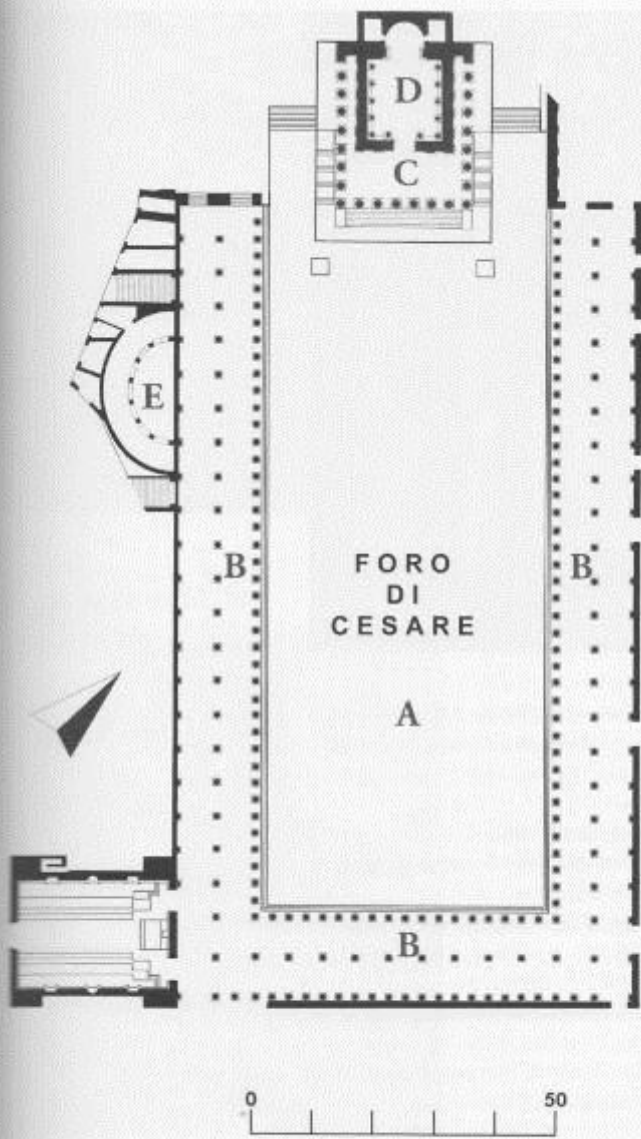

Fig. 19

Planimetria ricostruttiva
 del Foro di Cesare.
 A = Piazza; B = Portici;
 C = Pronao del Tempio di Venere Genitrice;
 D = Cella del Tempio di Venere Genitrice;
 E = Latrina.

Το Forum Iulium
από βορειοδυτικά

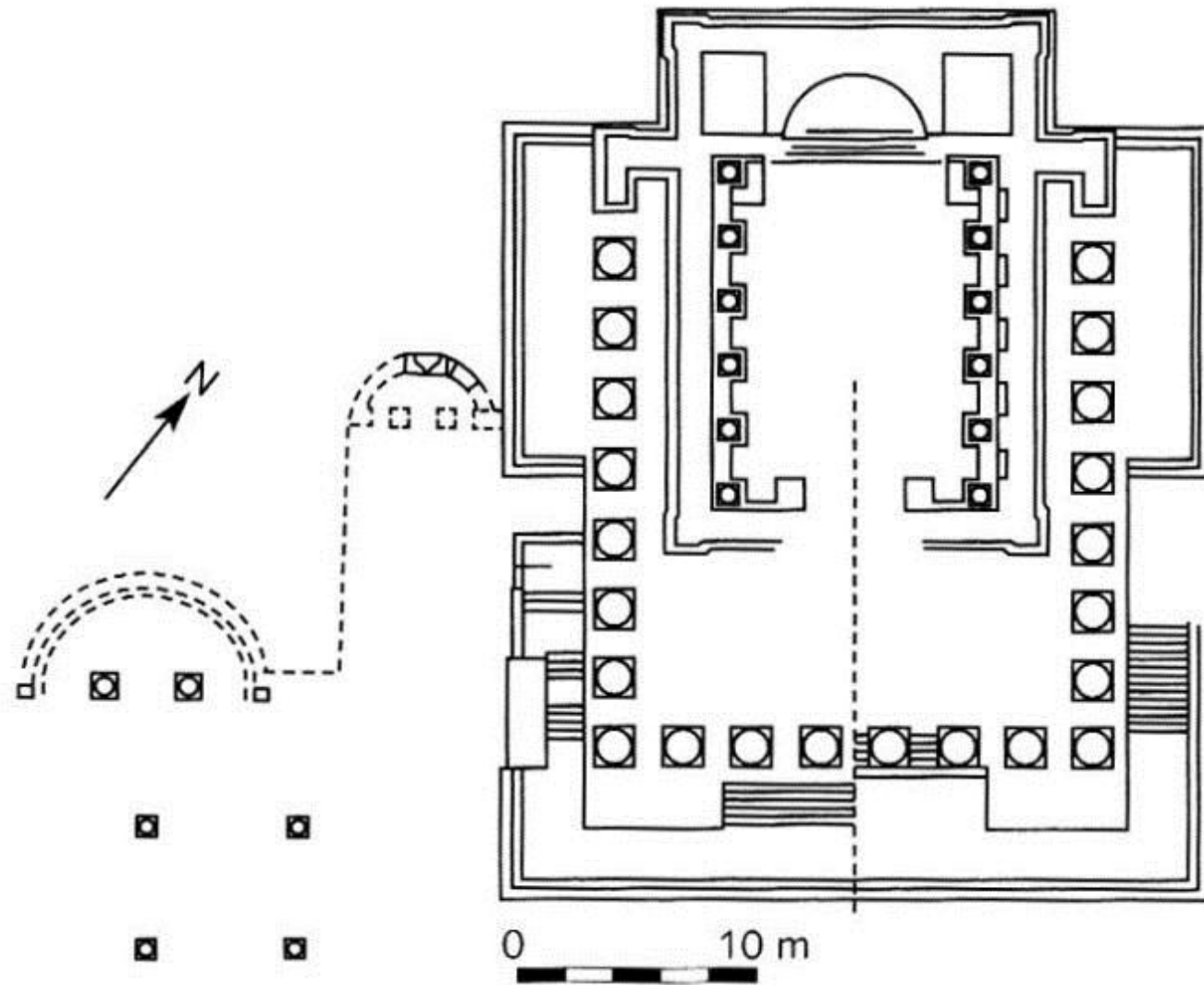

520 The temple cella.

Fot 430

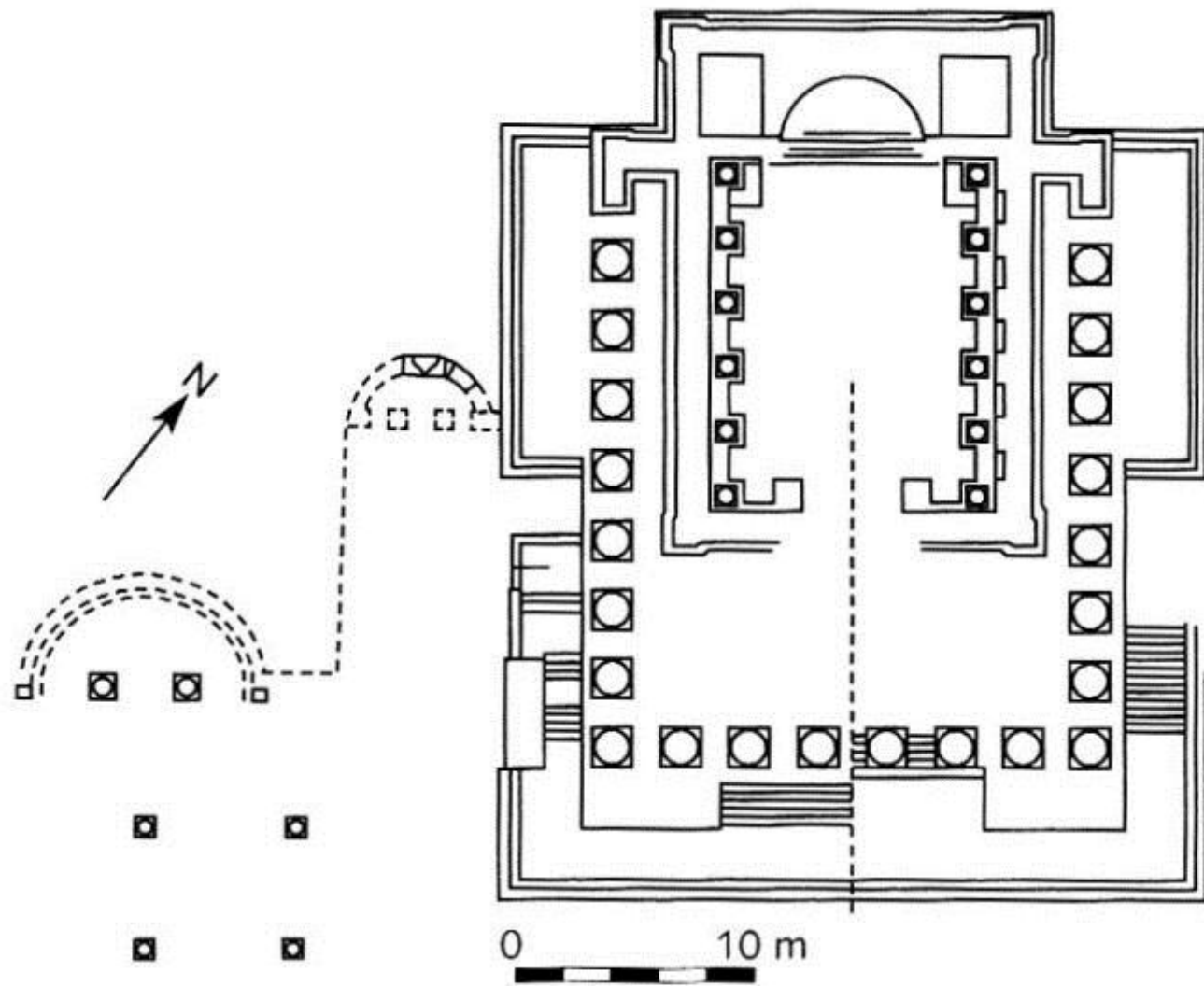

FIGURE 28. Temple of Venus Genetrix in the Forum of Caesar, before the Trajanic reconstruction.

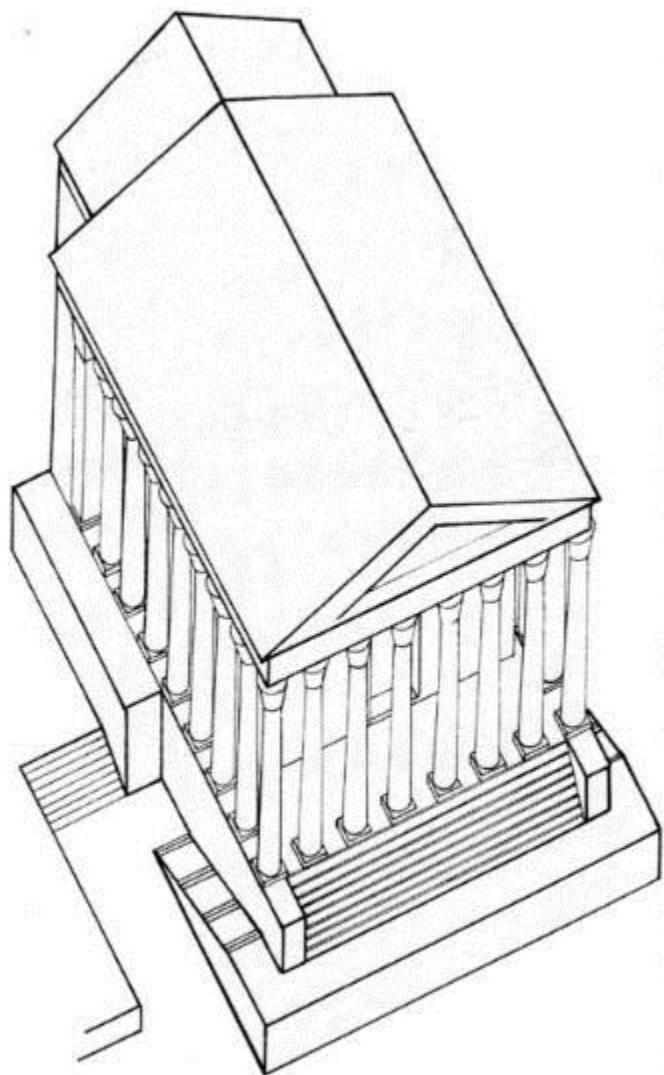

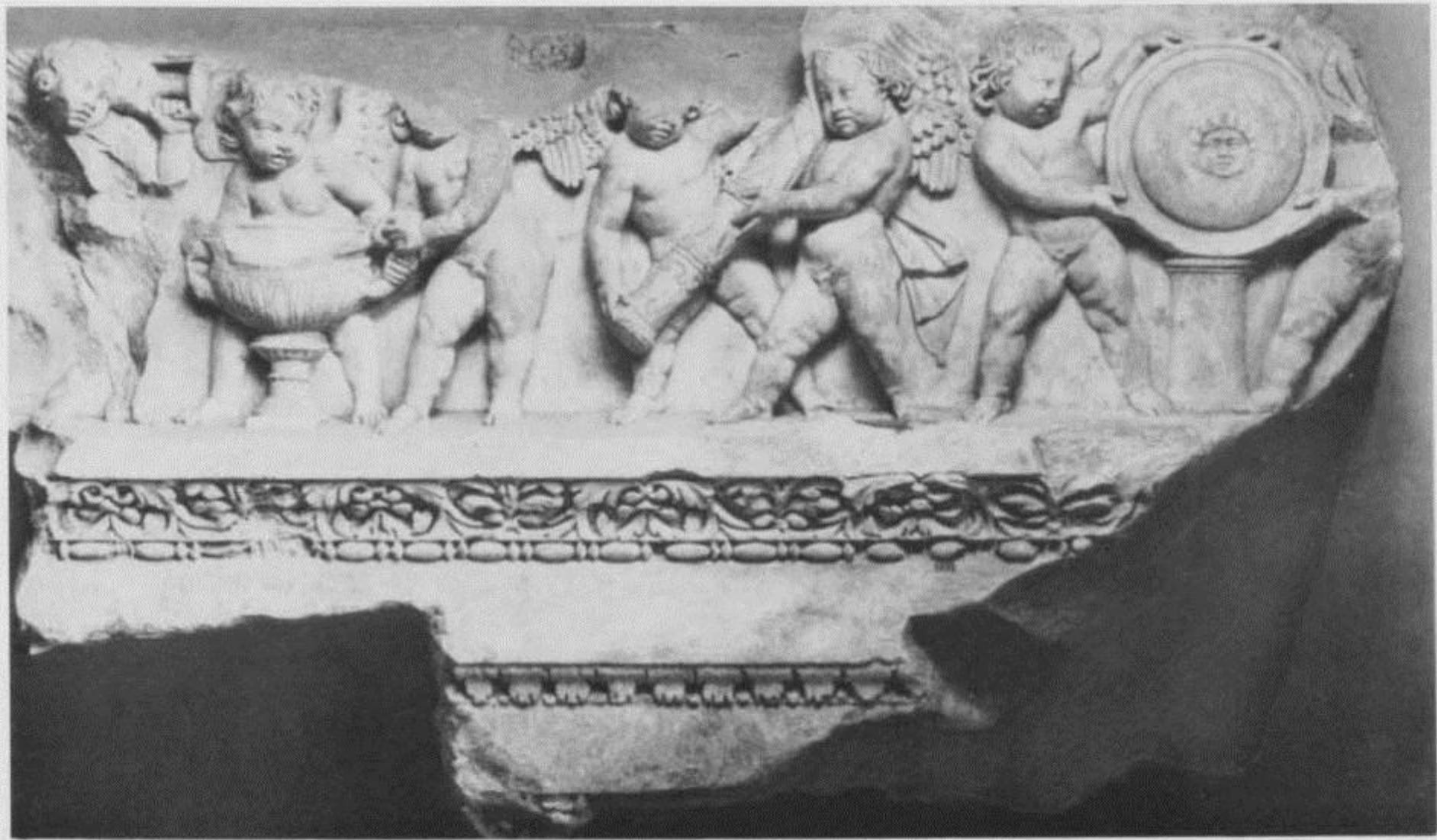
FIGURE 28. Temple of Venus Genetrix in the Forum of Caesar, before the Trajanic reconstruction.

| *fig. 23*

Assonometria ricostruttiva
del Tempio di Venere Genitrice
nel Foro di Cesare (Da Amici 1991).

521 Frieze of putti, from the interior decoration of the temple (Palazzo dei Conservatori, braccio nuovo, Sala VII, No. 10).
Inst Neg 58.927

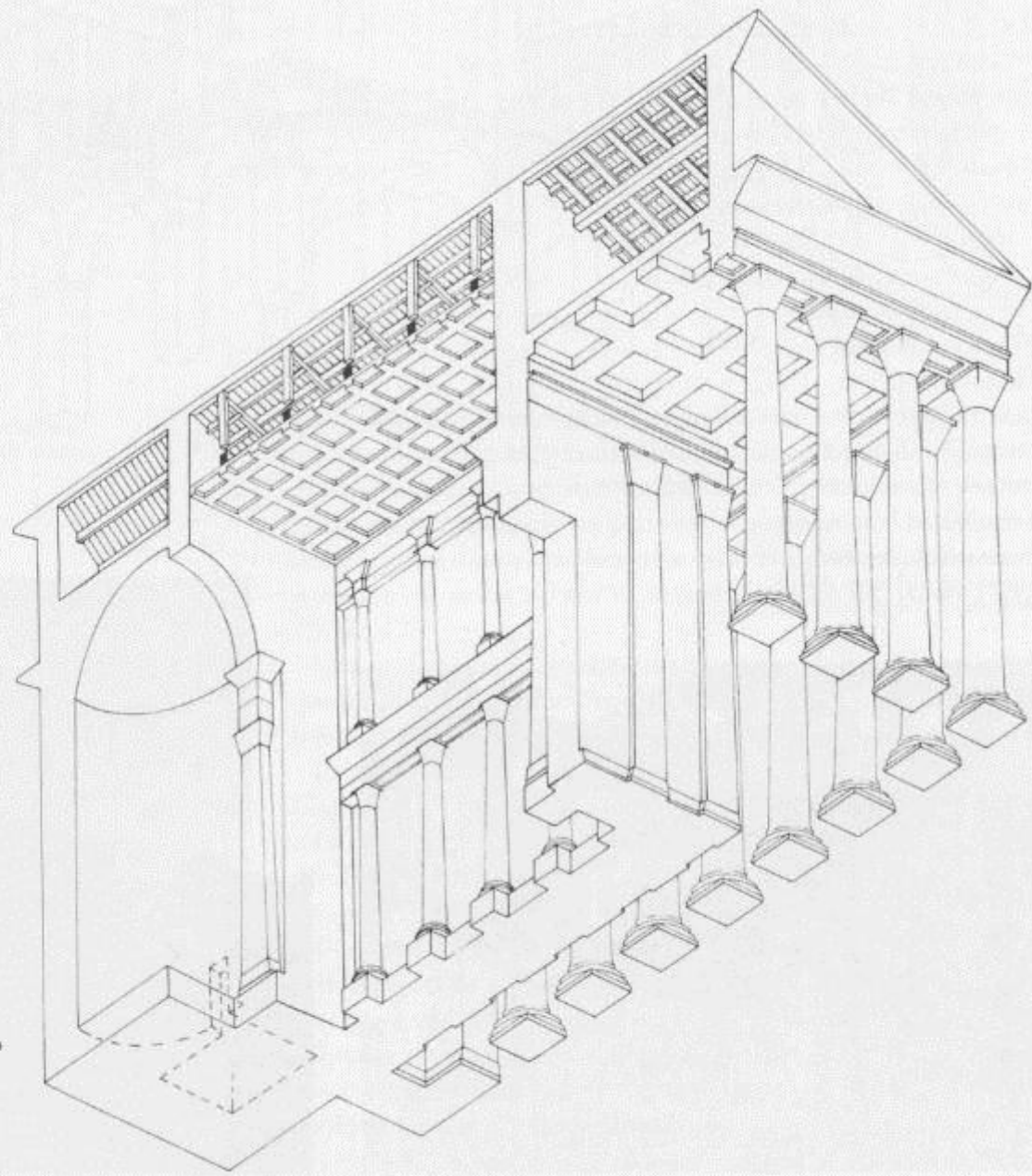

Fig. 25

Architettura ricostruttiva
con veduta dal basso del Tempio
di Venere Genitrice, sezionata
lungo l'asse maggiore
per mostrare l'articolazione
degli interni
(Da Amici 1991).

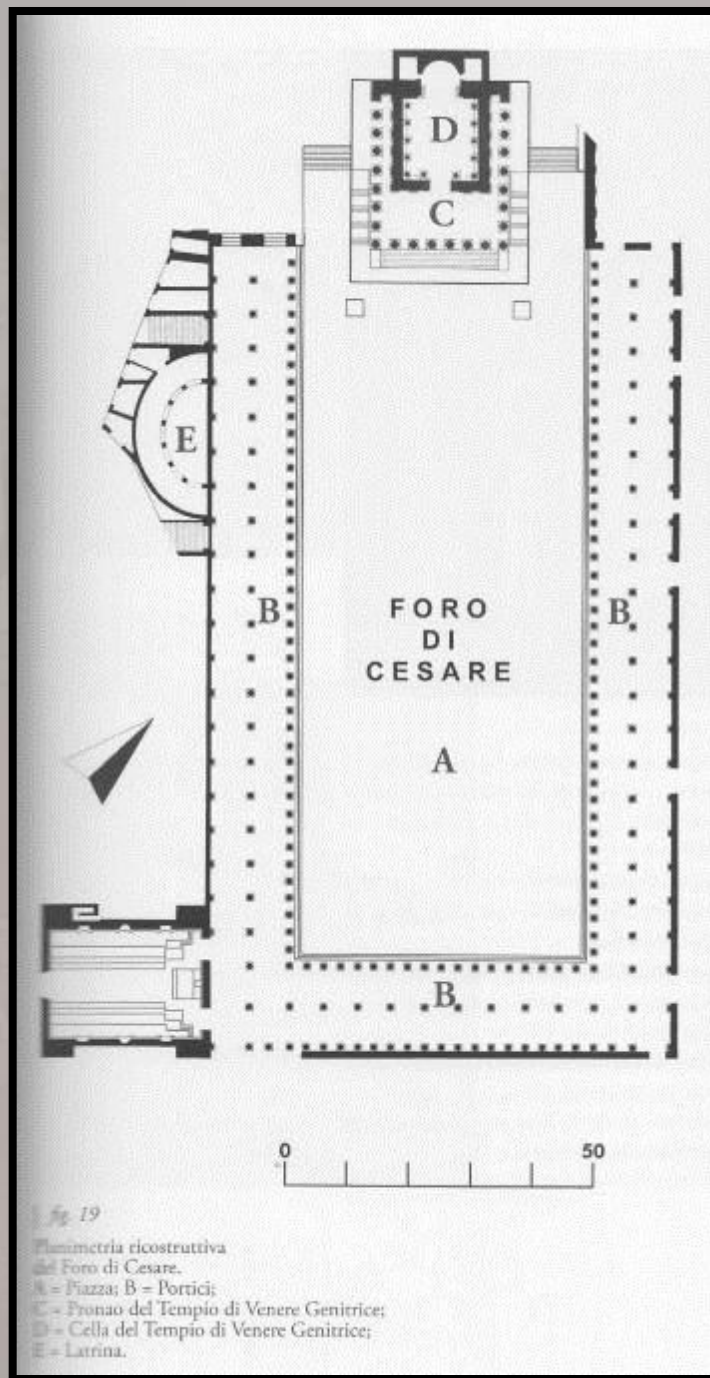

Fig. 19

Planimetria ricostruttiva
del Foro di Cesare.

A = Piazza; B = Portici;

C = Pronao del Tempio di Venere Genitrice;

D = Cella del Tempio di Venere Genitrice;

E = Latrina.

Η νότια πλευρά του
Forum Iulium

Η νότια πλευρά
του Forum Iulium

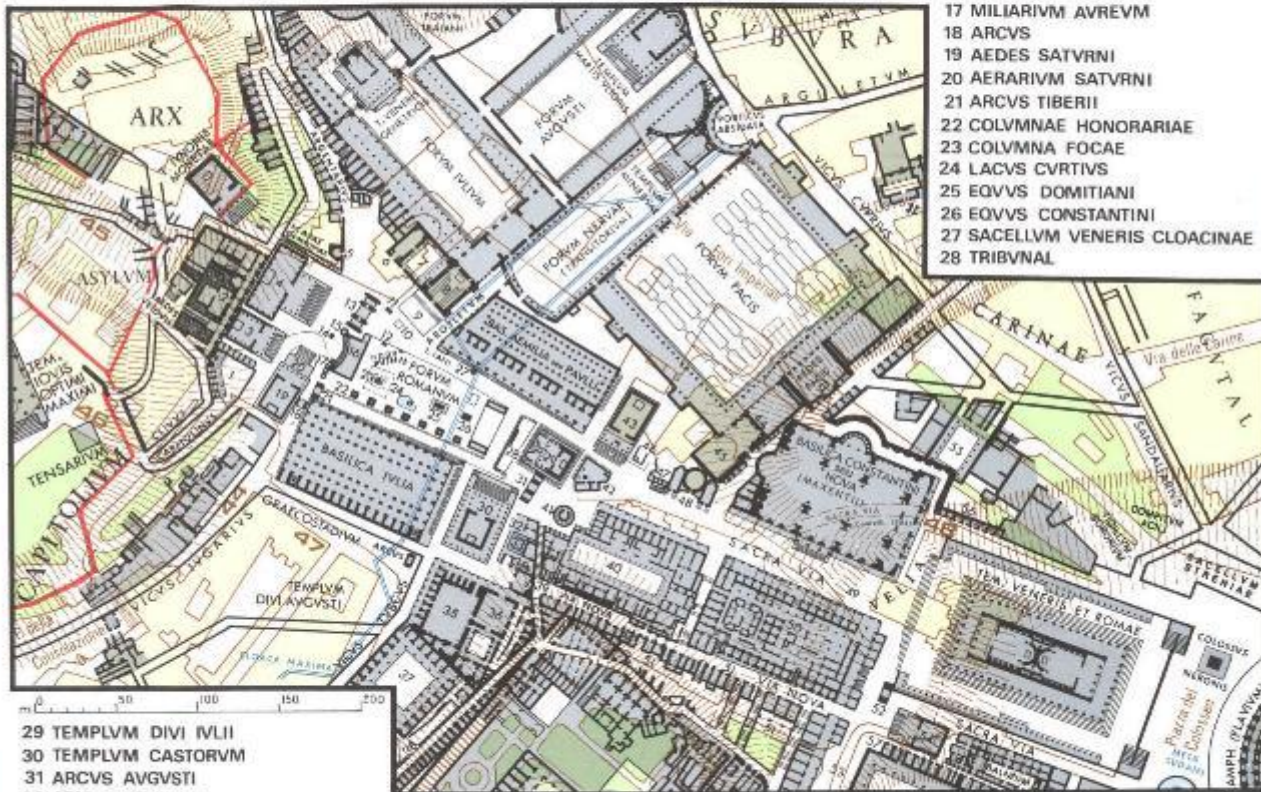
| *fig. 18*

Veduta ricostruttiva
del Foro di Cesare,
in età traiana, dall'interno
del portico meridionale (Inklink).

FORVM ROMANVM CVM FINITIMIS AEDIFICIIS

1 PORTICVS DEORVM CONSENTIVM	9 COMITIVM (AREA VOLCANI ?)
2 TABVLARIVM	10 LAPIS NIGER (VOLCANAL ?)
3 TEMPLVM DIVI VESPASIANI	11 EQVVS CONSTANTII
4 TEMPLVM CONCORDIAE	12 DECENNALIA DIOCLETIANI
5 CARCER TVLLIANVM (MAMERTINVM)	13 ARCVS SEPTIMII SEVERI
6 SECRETARIVM SENATVS	14 VOLCANAL ^{ovr} ARA SATVRNI (?)
7 ATRIVM MINERVAE	15 VMBILICVS VRBIS ROMAE
8 CVRIA	16 ROSTRA
	17 MILIARIVM AVREVM
	18 ARCVS
	19 AEDES SATVRNI
	20 AERARIVM SATVRNI
	21 ARCVS TIBERII
	22 COLVMNAE HONORARIAE
	23 COLVMNA FOCAE
	24 LACVS CVRTIVS
	25 EQVVS DOMITIANI
	26 EQVVS CONSTANTINI
	27 SACELLVM VENERIS CLOACINAE
	28 TRIBVNAL

29 TEMPLVM DIVI IVLII
30 TEMPLVM CASTORVM
31 ARCVS AVGVSTI
32 STATIO AQVARVM
33 LACVS IVTVRNAE
34 AEDICVLA IVTVRNAE
35 VESTIBVLVM DOMVS PALATINAE
36 ATRIVM GAI
37 HORREA AGRIPPIANA
38 CLIVVS QVI DICTVR VICTORIAE
39 ARA AII LOCVTII

40 DOMVS VESTALIVM
41 AEDES VESTAE
42 REGIA
43 TEMPLVM ANTONINI PII ET FAVSTINAE
44 FORMA VRBIS
45 BIBLIOTHECA PACIS

46 SEPVLCRETVM ANTIQVISSIMVM
47 CARCER QVI DICTVR
48 TEMPLVM QVOD DICTVR DIVI ROMVLI
49 TEMPLVM BACCHI
50 PORTICVS MARGARITARIA ?
51 INSVLAE

52 ARCVS TITI
53 CLIVVS QVI DICTVR PALATINVS
54 TEMPLVM
55 PORTICVS DOMVS AVREAE
56 SVBSTRVCTIONES AETATIS NERONIANAE
57 TABERNAE AETATIS DOMITIANI

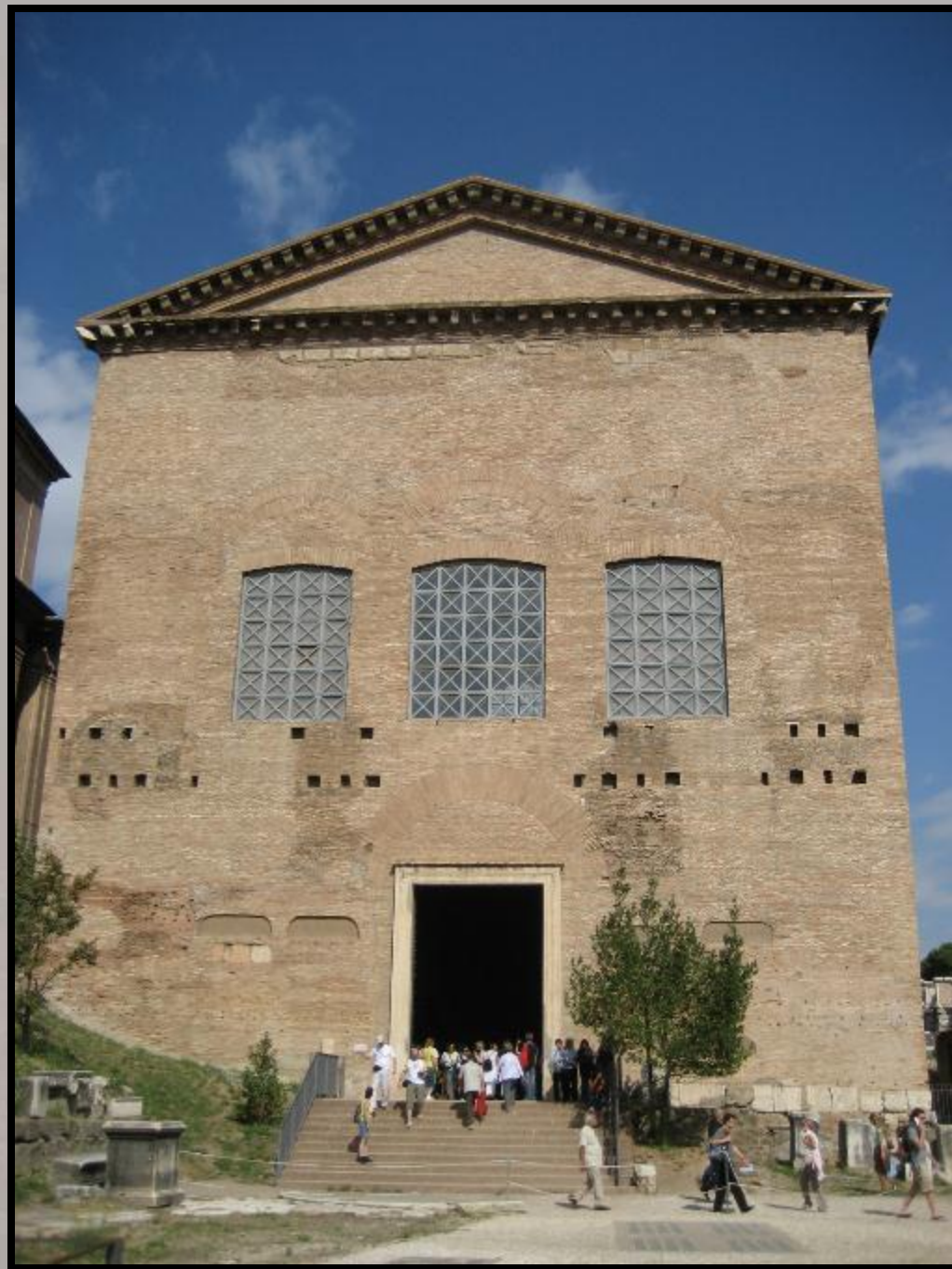
H Curia Iulia

Η Curia σε οπισθότυπο
νομίσματος της εποχής
του Αυγούστου

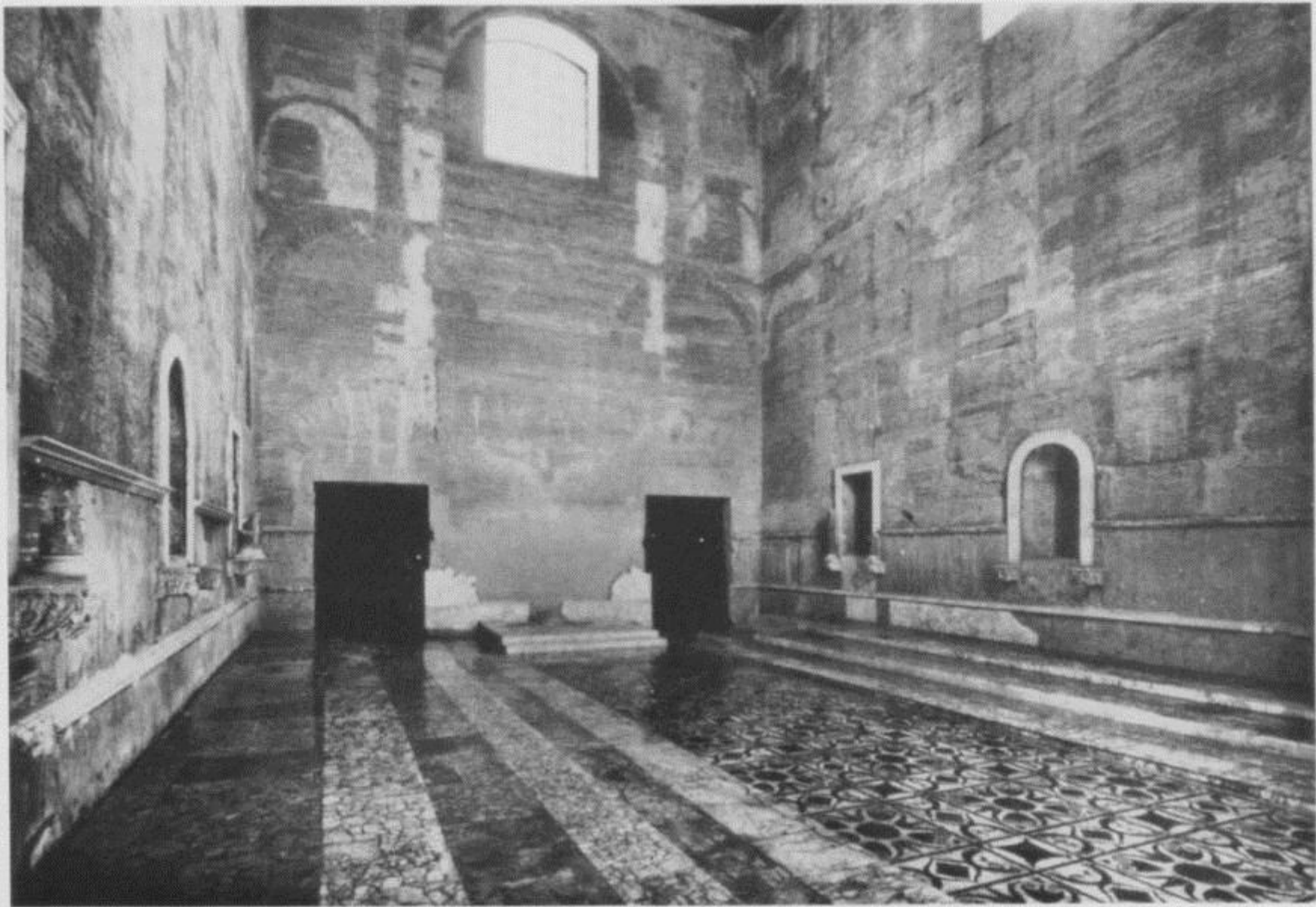

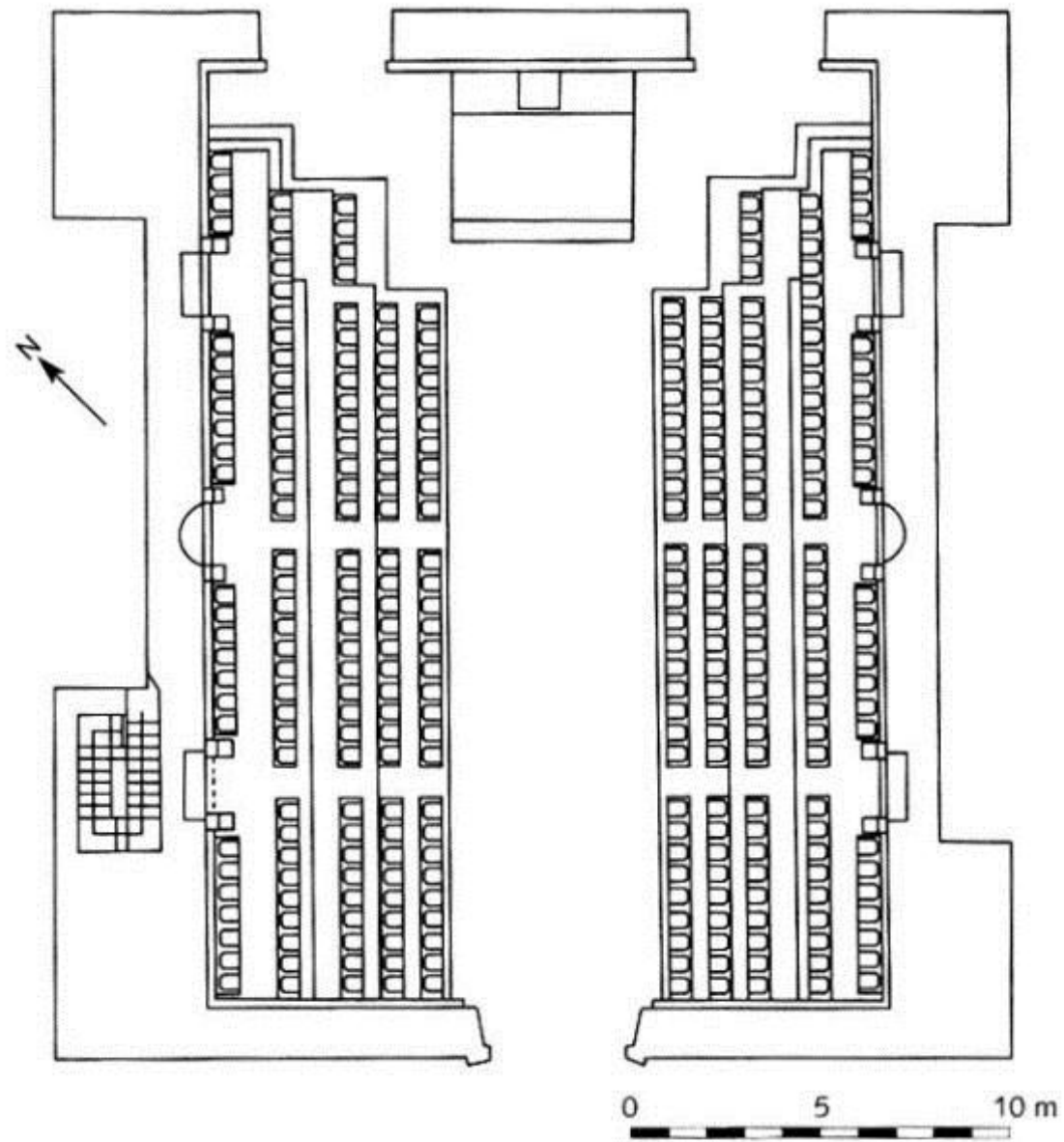
**Η μπρούτζινη δίφυλλη
θύρα της Curia Iulia στο
βαπτιστήριο του San
Gionanni in Laterano**

357 The interior of the Curia Iulia, since its restoration in 1938.

GFN E/32558

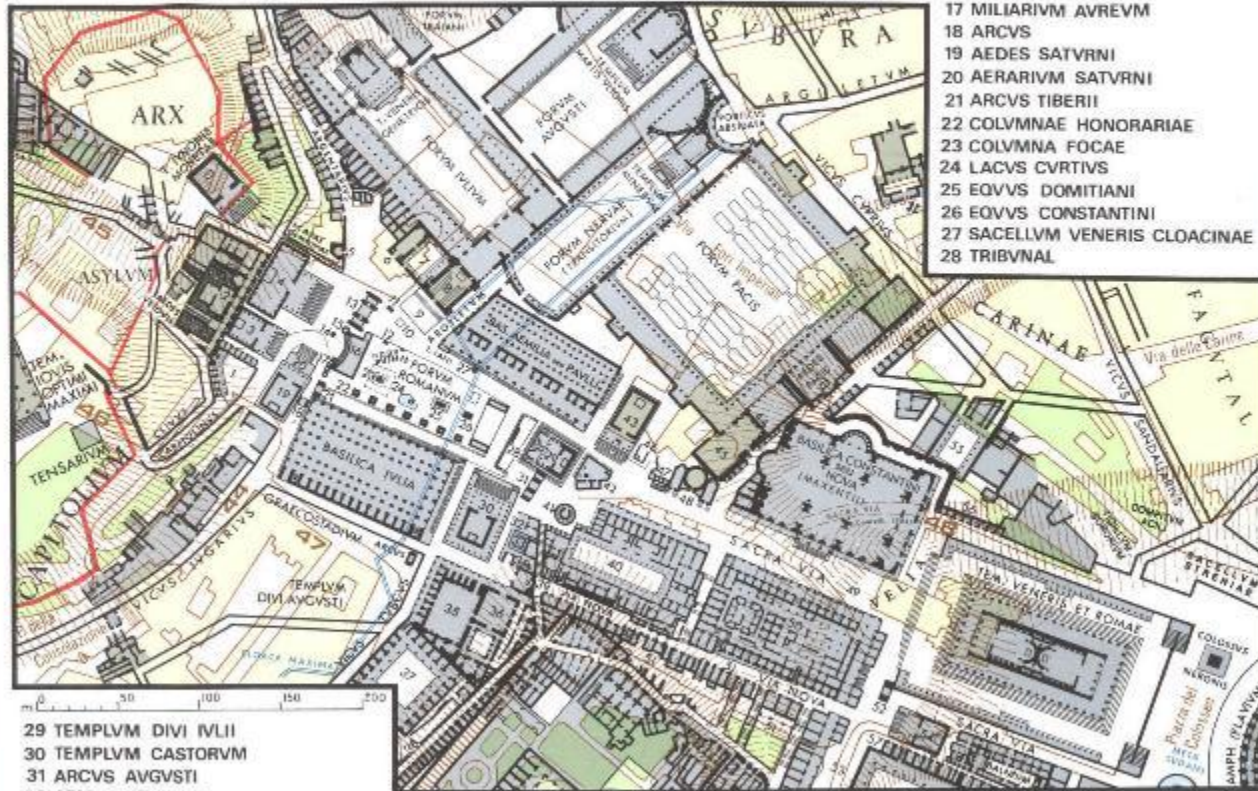
FIGURE 17. Curia Iulia, with conjectural reconstruction of the seating area.

FORVM ROMANVM CVM FINITIMIS AEDIFICIIS

1 PORTICVS DEORVM CONSENTIVM	9 COMITIVM (AREA VOLCANI ?)
2 TABVLARIVM	10 LAPIS NIGER (VOLCANAL ?)
3 TEMPLVM DIVI VESPASIANI	11 EQVVS CONSTANTII
4 TEMPLVM CONCORDIAE	12 DECENNALIA DIOCLETIANI
5 CARCER TVLLIANVM (MAMERTINVM)	13 ARCVS SEPTIMII SEVERI
6 SECRETARIVM SENATVS	14 VOLCANAL aut ARA SATVRNI (?)
7 ATRIVM MINERVAE	15 VMBILICVS VRBIS ROMAE
8 CVRIA	16 ROSTRA
	17 MILIARIVM AVREVM
	18 ARCVS
	19 AEDES SATVRNI
	20 AERARIVM SATVRNI
	21 ARCVS TIBERII
	22 COLVMNAE HONORARIAE
	23 COLVMNA FOCAE
	24 LACVS CVRTIVS
	25 EQVVS DOMITIANI
	26 EQVVS CONSTANTINI
	27 SACELLVM VENERIS CLOACINAE
	28 TRIBVNAL

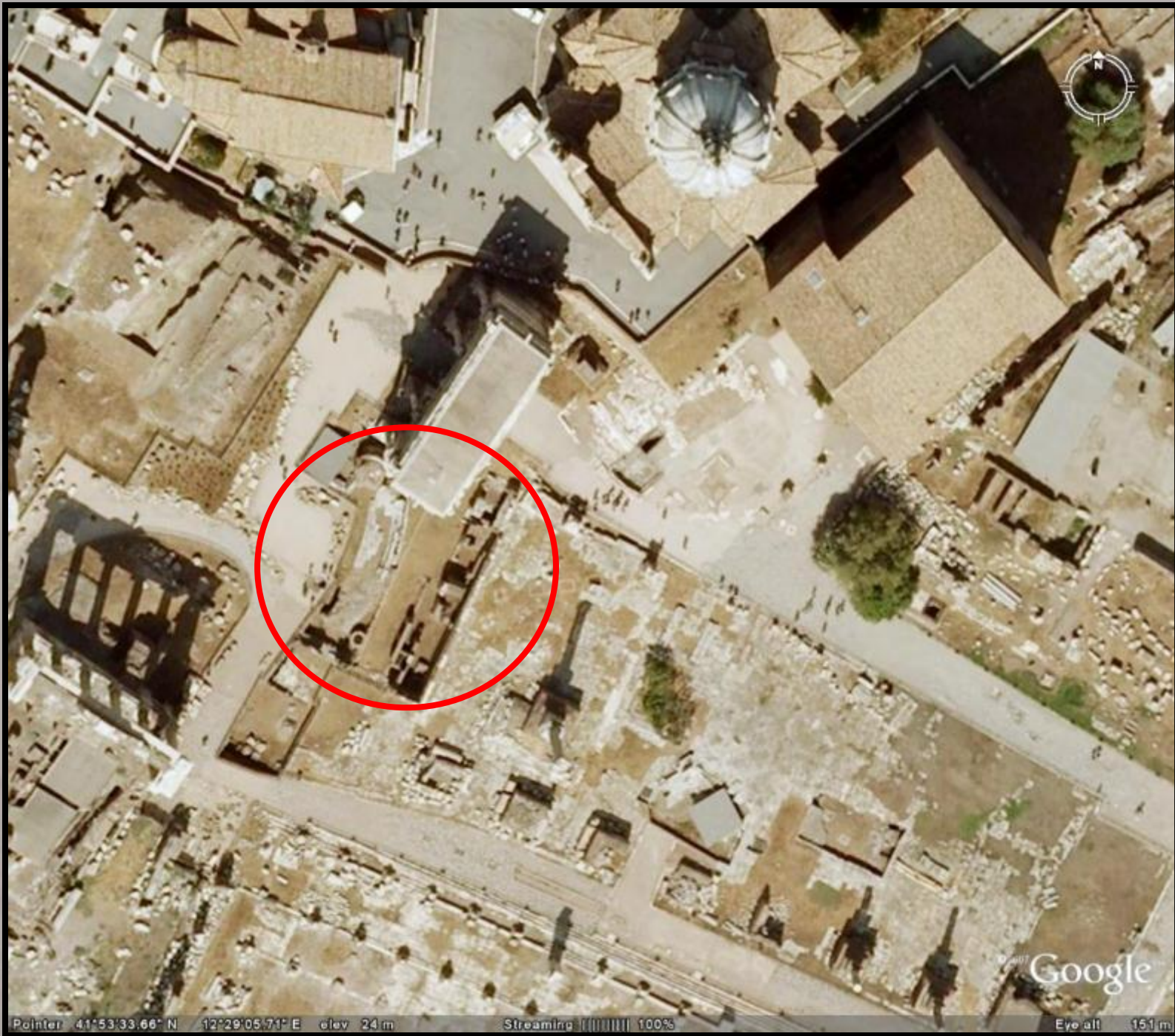
29 TEMPLVM DIVI IVLII
30 TEMPLVM CASTORVM
31 ARCVS AVGVSTI
32 STATIO AQVARVM
33 LACVS IVTVRNAE
34 AEDICVLA IVTVRNAE
35 VESTIBVLVM DOMVS PALATINAE
36 ATRIVM GAI
37 HORREA AGRIPPIANA
38 CLIVVS QVI DICTIVR VICTORIAE
39 ARA AII LOCVTII

40 DOMVS VESTALIVM
41 AEDES VESTAE
42 REGIA
43 TEMPLVM ANTONINI PII ET FAVSTINAE
44 FORMA VRBIS
45 BIBLIOTHECA PACIS

46 SEPVLCRETVM ANTIQVISSIMVM
47 CARCER QVI DICTIVR
48 TEMPLVM QVOD DICTIVR DIVI ROMVLI
49 TEMPLVM BACCHI
50 PORTICVS MARGARITARIA ?
51 INSVLAE

52 ARCVS TITI
53 CLIVVS QVI DICTIVR PALATINVS
54 TEMPLVM
55 PORTICVS DOMVS AVREAE
56 SVBSTRVCTIONES AETATIS NERONIANAE
57 TABERNAE AETATIS DOMITIANI

Η Rostra της εποχής του Καίσαρα και του Αυγούστου στο Forum Romanum

Η Rostra της εποχής του Καίσαρα και του Αυγούστου στο Forum Romanum

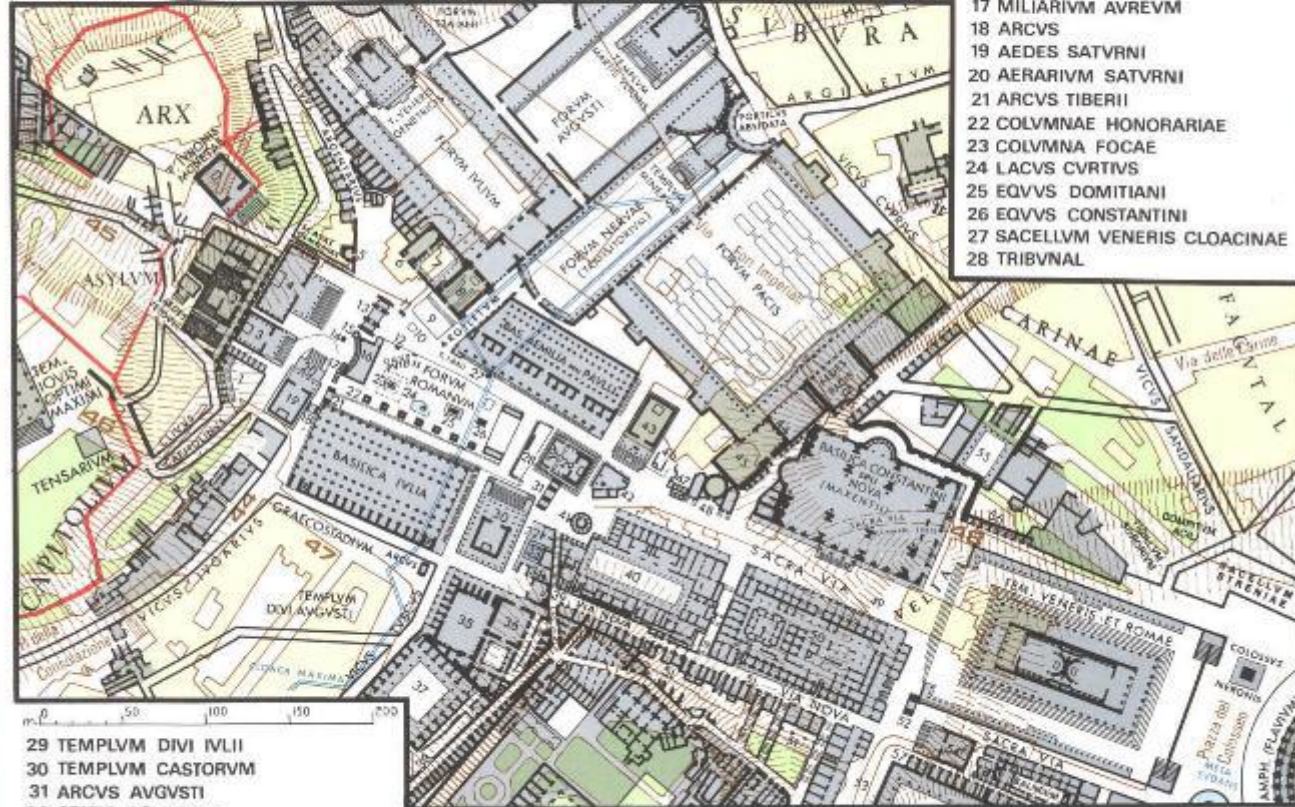

Η πρόσοψη της Rostra

FORVM ROMANVM CVM FINITIMIS AEDIFICIIS

1 PORTICVS DEORVM CONSENTIVM	9 COMITIVM (AREA VOLCANI ?)
2 TABVLARIVM	10 LAPIS NIGER (VOLCANAL ?)
3 TEMPLVM DIVI VESPASIANI	11 EQVVS CONSTANTII
4 TEMPLVM CONCORDIAE	12 DECENNALIA DIOCLETIANI
5 CARCER TVLLIANVM (MAMERTINVM)	13 ARCVS SEPTIMII SEVERI
6 SECRETARIVM SENATVS	14 VOLCANAL OUT ARA SATVRNI (?)
7 ATRIVM MINERVAE	15 VMBILICVS VRBIS ROMAE
8 CVRIA	16 ROSTRA
	17 MILIARIVM AVREVM
	18 ARCVS
	19 AEDES SATVRNI
	20 AERARIVM SATVRNI
	21 ARCVS TIBERII
	22 COLVMNAE HONORARIAE
	23 COLVMNA FOCAE
	24 LACVS CVRTIVS
	25 EQVVS DOMITIANI
	26 EQVVS CONSTANTINI
	27 SACELLVM VENERIS CLOACINAE
	28 TRIBVNAL

29 TEMPLVM DIVI IVLII	40 DOMVS VESTALIVM	46 SEPVLCRETVM ANTIQVISSIMVM	52 ARCVS TITI
30 TEMPLVM CASTORVM	41 AEDES VESTAE	47 CARCER QVI DICTVR	53 CLIVS QVI DICTVR PALATINVS
31 ARCVS AVGVSTI	42 REGIA	48 TEMPLVM QVOD DICTVR	54 TEMPLVM
32 STATIO AQVARVM	43 TEMPLVM ANTONINI PII	DIUI ROMVLI	55 PORTICVS DOMVS AVREAE
33 LACVS IVVRNAE	ET FAVSTINAE	49 TEMPLVM BACCHI	56 SVBSTRUCTIONES AETATIS
34 AEDICVLA IVVRNAE	44 FORMA VRBIS	50 PORTICVS MARGARITARIA ?	NERONIANAE
35 VESTIBVLVM DOMVS PALATINAE	45 BIBLIOTHECA PACIS	51 INSVLAE	57 TABERNAE AETATIS DOMITIANI
36 ATRIVM GAI			
37 HORREA AGRIPPIANA			
38 CLIVS QVI DICTVR VICTORIAE			
39 ARA AII LOCVTII			

Αεροφωτογραφία της basilica Iulia

Η basilica Iulia από ΒΔ

Η basilica Iulia από δυτικά

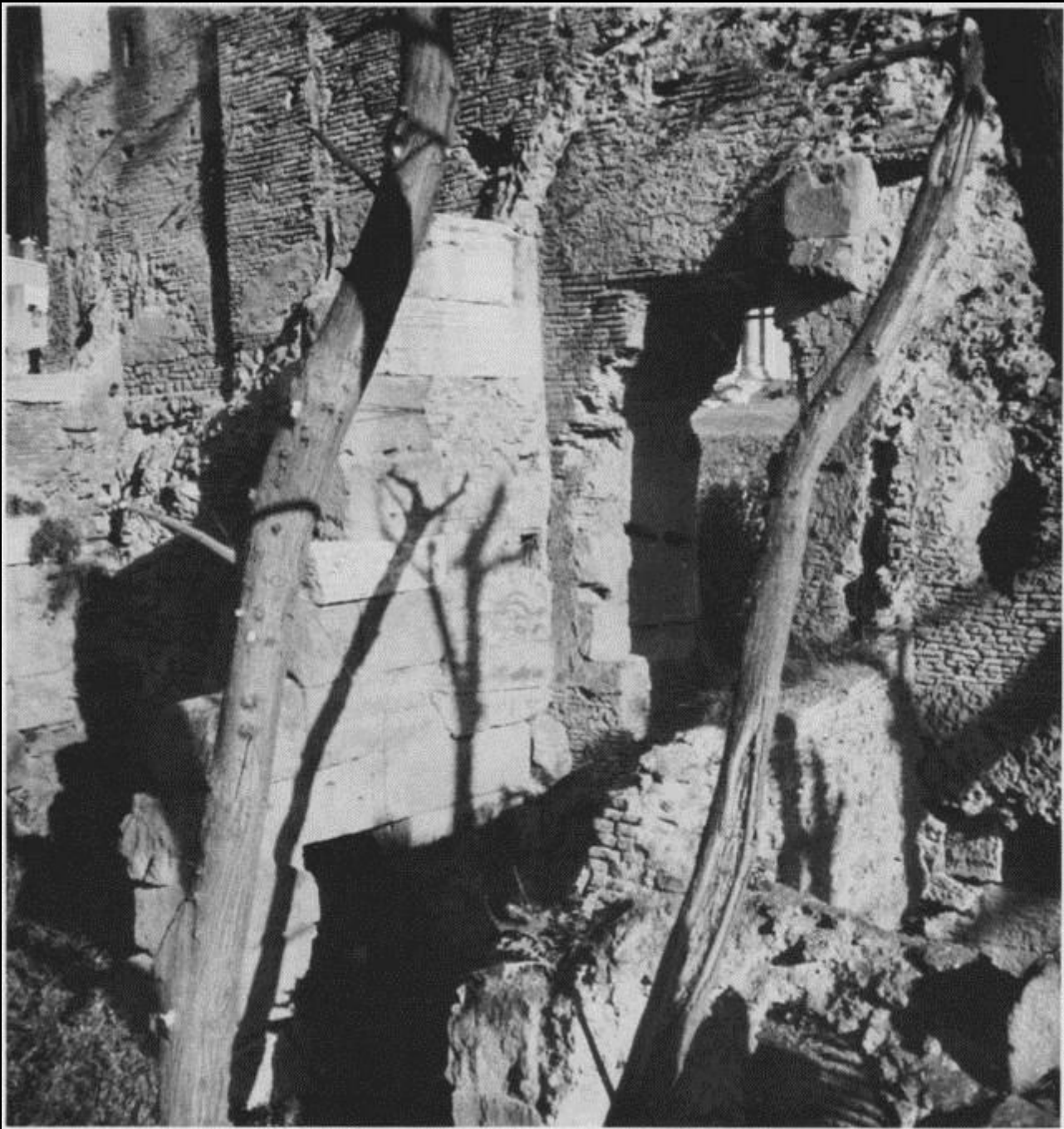

208 The Basilica Julia seen from the east.

Fot 177

Taberna της basilica Iulia

Πηγές εικόνων και έργων τρίτων που χρησιμοποιήθηκαν στο πλαίσιο του μαθήματος:

- **Coarelli, F. 2007. *Rome and environs; an archaeological guide*, University of California Press.**
- **Coulston, J., H. Dodge. 2000. *Ancient Rome; the Archaeology of the Eternal City*, Oxford University Press.**
- **Holloway, R.R. 1994. *The archaeology of early Rome and Latium*, London.**
- **Meneghini, R., R. Santangeli Valenzani. 2007. *I Fori Imperiali; Gli scavi del Comune di Roma (1991-2007)*.**
- **Nash, E. 1968. *Pictorial Dictionary of Ancient Rome*, 2η έκδοση, London.**

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση, Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

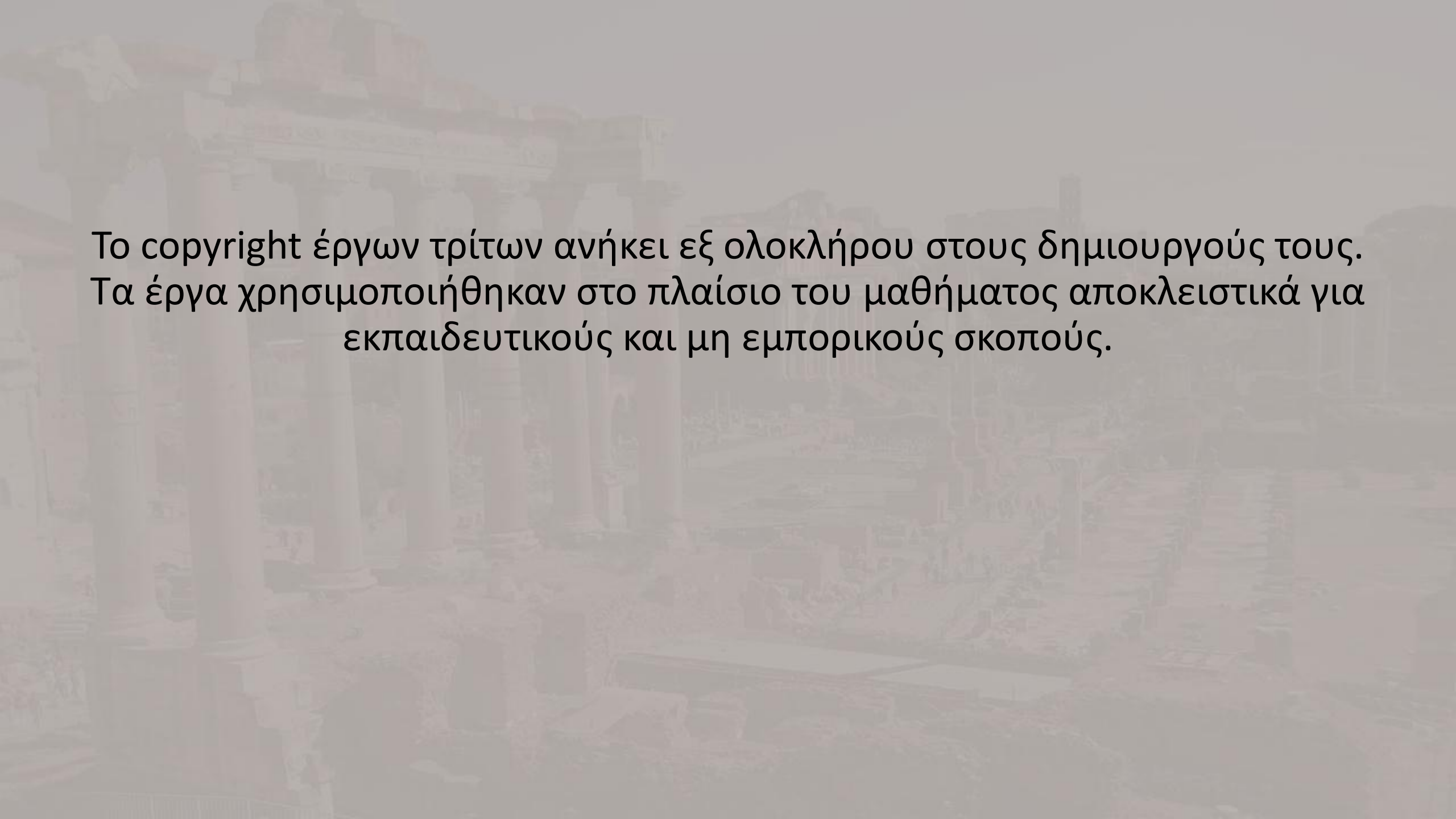

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Το copyright έργων τρίτων ανήκει εξ ολοκλήρου στους δημιουργούς τους.
Τα έργα χρησιμοποιήθηκαν στο πλαίσιο του μαθήματος αποκλειστικά για
εκπαιδευτικούς και μη εμπορικούς σκοπούς.